

DIMESIUNE ȘI REZULTATE ALE INVESTIȚIILOR CAPITALULUI UMAN

Drd. Szilárd MALATYINSZKI
Universitatea din Pécs

Rezumat. În studiul de față voi aborda problematica valorii capitalului uman. Exploatarea capitalului uman este foarte puțin comparată cu valoarea care se ascunde în el. Echipamente costisitoare s-au dat în folosință iar cheltuielile lor se așteaptă să genereze profit înainte de a se demoda. Cu toate acestea, profitabilitatea capitalului uman este greu de monitorizat. Capitalul uman este singura “materie primă” care, cu trecerea timpului, nu numai ca nu își pierde din valoare, ci își lărgeste experiențele câștigate de-a lungul anilor.

Cuvinte cheie: capital uman, costuri umane, angajare.

Scopul analizei

Scopul lucrării este de a sublinia asemănările și deosebirile dintre un județ mai dezvoltat (considerăm județul Fejér) și unul mai puțin dezvoltat (județul Békés). Voi cerceta suma de bani cheltuită pentru educația populației în aceste două județe. Scopul ulterior al studiului este de a elabora conexiuni/corelații pentru a realiza următoarea cercetare.

Ipoteze și metode

În acord cu presupunerea mea, în județul Békés ca și în județul Fejér sunt cheltuite sume mari pe educație și instruire. În pofida acestui lucru, cea mai mare parte nu este profitabilă, nu se integrează în economie și chiar dacă se întâmplă aceasta, are loc doar într-un mod indirect. Poate fi arătată o corelație între sumele cheltuite pentru instruire, calitatea mâinii de lucru și eficiența economiei.

Sumele de bani cheltuite pentru educația și instruirea locuitorilor celor două județe menționate mai sus rezultă din almanahul de statistică KSH (2001). De asemenea, voi reliefa ce parte din acești bani aduce profit și ce parte determină o pierdere. Datele din anul 2005 sunt disponibile, însă, în pofida acestui lucru, din motive de comparație, am realizat calculele pe baza recensământului din 2001.

Demografie

Numărul locuitorilor din județul Békés a scăzut constant începând cu anii '60. Din anul 1970, populația sa a scăzut cu peste 50.000 de locuitori. Acest fenomen demografic nu s-a încheiat și este mai puternic decât rata scăderii la nivel național.

Totuși, județul Fejér prezintă o tendință opusă. Între anii 1970 și 1980, s-a înregistrat o creștere importantă, după care a urmat una mai redusă, dar totuși cu tendință de creștere a numărului populației. Aceasta trebuie să se datoreze faptului că în urma schimbărilor economice favorabile, populația a migrat în acest județ în număr mare.

Indicele de îmbătrânire arată diferențe asemănătoare. În 2003, acest indice a fost de 86,3% în județul Fejér, în timp ce în județul Békés a fost de 109,4%. Putem spune că

județul Békés are o populație în proces de îmbătrânire, în timp ce în județul Fejér majoritatea o constituie populația tânără.

Calificare

În general, se poate observa cu ușurință că, în ambele județe, numărul de analfabeți a scăzut la minim din 1970 până în zilele noastre. (Prin termenul de "analfabet" înțelegem persoana care nu și-a terminat nici prima clasă a ciclului primar). Paralel cu această tendință, în ultimii 30 de ani, numărul persoanelor care au terminat școala primară s-a dublat, iar numărul persoanelor care au terminat ciclul gimnazial s-a triplat. Diferența nu este atât de clară dacă încercăm să analizăm numărul de persoane care au o diplomă. Astăzi, în județul Fejér de 4,4 ori mai multe persoane obțin o diplomă comparativ cu anul 1970. Totuși, acest număr în județul Békés este doar de 3,5. Diferențele privind numărul populației cu diplomă au crescut constant de-a lungul anilor.

Calificarea angajaților arată o imagine mai puțin clară decât datele menționate anterior. Cea mai importantă schimbare este aceea că în timp ce în 1980 numărul angajaților a fost aproape cu 5.000 mai mare decât în județul Békés, această diferență crește la 50.000 în 2001. Această creștere se poate datora, printre altele, șomajului mascat, totuși, motivul real pentru aceasta trebuie să stea în diferențele situației economice a celor două județe. În timp ce în județul Békés numărul de angajatori nu a crescut aproape deloc, muncitorii sunt transportați în mod organizat la fabricile din județul Fejér pentru a servi nevoilor lor în creștere.

Interesant este faptul că, numărul populației care are doar calificarea învățământului primar este mai mare în județul Fejér decât în județul Békés. Din această cauză, pare o consecință evidentă că în acea regiune, este mai ușor de intrat pe piața muncii chiar cu o calificare primară. Totuși, nu trebuie uitat faptul că este mai ieftin să angajezi populație necalificată.

Începând cu anul 1980, cu o calificare a învățământului gimnazial, în județul Fejér din ce în ce mai multe persoane și-au găsit un loc de muncă. Această tendință este exact opusul situației din județul Békés. În această zonă, din acest grup de potențiali angajați, 41.064 persoane și-au găsit un loc de muncă în anul 1990, însă 11 ani mai târziu doar 38.826 persoane. Motivele pentru aceasta pot fi complexe: unul poate fi scăderea angajărilor, iar altul creșterea mare a numărului de persoane cu studii.

Analizând numărul persoanelor cu studii și datele referitoare la locul de muncă, se desprind rezultate surprinzătoare. Între anii 1990 și 2001, în județul Békés, 4.500 persoane cu calificare superioară au crescut numărul celor angajați cu doar 1.900. Aceasta înseamnă că aproape 2.700 persoane cu studii superioare nu au reușit să se integreze pe piața muncii. În județul Fejér, aproximativ aceeași diferență de 2.600 persoane au fost "inutil" instruiți în universitate. Diferențele pot arăta că, deși situația angajării este diferită în cele două județe, problemele sunt asemănătoare în același timp: o mulțime de persoane sunt instruite să obțină o diplomă pe care piața muncii nu este capabilă să o accepte.

Cea mai importantă schimbare ce a avut loc în domeniul angajărilor pe perioada a 20 de ani în cele două județe a fost scăderea numărului de membri ai cooperativelor agricole. Scăderea în județul Békés a fost de 5,2 procente, în timp ce în județul Fejér de 8,6 procente. Numeroși membri au început să cultive pământurile pe care le-au recăștigat iar această situație nu apare în datele menționate anterior.

Numărul angajaților din anul 1980 a fost păstrat în mod artificial la un înalt nivel. Totuși, 10 ani după schimbarea regimului, acest număr a arătat o importantă scădere. În județul Fejér, a scăzut cu 86,4% iar în județul Békés cu 74%.

Tabel 1. Numărul angajaților, pe studii în județele Békés și Fejér (1980-2001)

Studii	Județul Fejér				Județul Békés			
	1970	1990	1980	2001	1970	1990	1980	2001
Nu au terminat clasa I primară	4740	2872	3304	2214	7899	4793	4036	2077
Nu au terminat cel puțin 8 clase primare	151276	214065	257933	323051	144731	200370	238510	282922
Au cel puțin un examen final	35708	64062	80356	118824	32193	56311	72657	94808
Au o diplomă	7245	13690	23110	31549	6378	11122	18202	22506
Total	198969	294689	364703	475638	191201	272596	333405	402313

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

Există importante diferențe în grupul firmelor din județele analizate. Dorința de a începe o afacere arată mai degrabă condiția economiei la fel de bine ca și oportunitățile indivizilor. În circumstanțe normale, o persoană pornește o afacere dacă poate vedea că munca îi va fi profitabilă într-o anumită perioadă de timp. Pentru a demara afacerea este de asemenea necesară deținerea unui capital inițial. În județul Fejér, numărul persoanelor care lucrează pentru firme s-a triplat în 20 de ani. Totuși, creșterea este doar la jumătatea celei din județul Békés.

Tabel 2. Numărul de firme în județele Fejér și Békés, 2003

Județ	Firme în funcțiune	Out of these				
		Companie publică cu răspundere limitată	Companie publică	Cooperative	Parteneriat limitat	Firme private
Fejér	33 956	5 271	119	206	7 142	20 025
Békés	24 600	2 860	73	260	3 735	17 128

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

În tabelul de mai sus, se poate vedea clar că în județul Békés în anul 2003, aproape 70% dintre firme erau private. În județul Fejér procentul este mai mic de 60%, ce arată și lipsa de capital.

Tabel 3. Numărul angajaților bazat pe sfera angajărilor în județele Békés și Fejér - 1980-2001 (număr de persoane)

Număr de persoane			
Fejér	1980	1990	2001
Angajați	176759	169256	152684
Membrii cooperativei	20407	14074	1757
Lucrând la o firmă (liber profesionist etc.)	7429	8236	20992
Total:	204595	191566	175433

%			
Fejér	1980	1990	2001
Angajați	100	95,8	86,4
Membrii cooperativei	100	69,0	8,6
Lucrând la o firmă (liber profesionist etc.)	100	110,9	282,6

Békés			
	1980	1990	2001
Angajați	138499	129116	103091
Membrii cooperativei	48554	32172	2507
Lucrând la o firmă (liber profesionist etc.)	13139	11548	19553
Total:	200192	172836	125151

Békés			
	1980	1990	2001
Angajați	100	93,23	74,43
Membrii cooperativei	100	66,26	5,16
Lucrând la o firmă (liber profesionist etc.)	100	87,89	148,82

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

În ce privește principalul domeniu al angajărilor, există două ramuri în care cele două județe prezintă diferențe. Dacă este o regiune de câmpie, 6,7% dintre angajații din județul Békés lucrează în domeniile forestiere și agricultură. Totuși, acest procent este doar de 2,6% în județul Fejér. În județul Békés, acest procent pare scăzut pentru că multe persoane lucrează în agricultură. Aceste date nu includ persoanele care muncesc în agricultură doar pentru nevoile lor personale. În plus, un număr foarte mare de muncitori din agricultură sunt „invizibili”, în timp ce o mulțime de persoane fac muncă sezonieră pentru plata cu ziua.

Numărul persoanelor ce lucrează la montaj, operațiuni automatizate și munci asemănătoare este cu 3% mai ridicat în județul Fejér. Motivul principal pentru aceasta se află în nivelul de dezvoltare al regiunii.

Tabel 4. Numărul angajaților bazat pe principalele domenii de angajare în județele Békés și Fejér în anul 2001

Principalele domenii de angajare	Békés		Fejér	
	Nr	%	Nr	%
Persoane ce lucrează legal, autorități și manageri	8 989	7,2	13 791	7,9
Persoane cu slujbe ce solicită diplome	12 085	9,7	15 345	8,7
Alte persoane ce au nevoie de diplome sau calificări la școala gimnazială	15 582	12,5	23 241	13,2

Persoane ce lucrează în birouri	6 154	4,9	8 873	5,1
Persoane ce oferă servicii	19 551	15,6	24 842	14,2
Muncitori în agricultură și păduri	8 332	6,7	4 618	2,6
Muncitori în industrie și construcții	27 880	22,3	37 341	21,3
Șoferi, operatori pe mașini, muncitori la montaj	14 016	11,2	32 207	18,4
Muncitori necalificați	10 155	8,1	11 930	6,8
Angajați la organizații militare	2 407	1,9	3 245	1,8
Total	125 151	100,0	175 433	100,0

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

Competiție și capital uman

Puterea competitivă a regiunii este dată de numeroși factori. Principalii factori pot fi poziția geografică, ca și resursele naturale. O poziție geografică favorabilă poate fi exploatată de o regiune în domeniul turismului, comerțului, afacerilor etc. Resursele naturale pot apărea în zone favorabile și nefavorabile agriculturii, la fel ca și sursele de materie primă. Țara noastră este bogată în pământ fertil care poate fi exploatat corespunzător. Totuși, putem să ne bucurăm de profiturile ei din ce în ce mai puțin din cauza legislației Uniunii Europene. Aceste zone devin din ce în ce mai nefertile și tindem să folosim, din păcate, din ce în ce mai mult fertilizarea.

Poluarea solului se extinde la fel de mult. În timpul ultimelor decade, am exploatat și vândut marea majoritate a materiilor prime.

Cum spunea Tibor Lászó: „, avantajul adevăratei competiții este că devine din ce în ce mai puțin definită de materia primă și de poziția geografică. Ceea ce prezintă cea mai mare importanță acum sunt calificările, calitatea tehnologiei, abilitatea de a renaște, re tehnologizarea, de a ține pasul cu schimbările și informația. Performanța și eficiența economiei devin din ce în ce mai dependente de știință. Există mereu o relație din ce în ce mai strânsă între succesul economiei și exploatarea științei.”

Experții sunt de acord cu faptul că trăim într-o societate a cunoașterii și priceperii. Chiar și așa, nu acordăm destulă atenție dezvoltării abilităților noastre, cunoașterii și apoi folosirii lor. Gândirea și creativitatea oferă unei societăți oportunități și abilități de a se desprinde de problemele sale și de a-și rezolva situațiile de criză. Pentru a proceda astfel, totuși, scopul trebuie să fie definit. De asemenea, trebuie identificați membrii și grupurile societății ale căror puteri intelectuale nu sunt utilizate corespunzător.

În anul 1950 Adam Smith realiza că: „, achiziționând deprinderi și cunoaștere, studiile asupra individului presupun costuri - care de fapt reprezintă capital investit în individul respectiv.” Acest capital poate fi mobilizat și exploatat doar în practică, prin experiența muncii, altfel se va pierde. Până în momentul în care un angajat intră pe piața muncii, costurile studiilor și instruirii sale sunt finanțate de el însuși, stat și familie. La locul de muncă nu va fi întrebat cât a cheltuit cu instruirea sa. Din ziua în care este acceptat la locul de muncă, compania îl va folosi ca angajat, îl va instrui pe propriile sale

costuri. Pentru companie, pregătirea angajaților se va trece pe cheltuieli numai din momentul angajării. Când angajatul își pierde locul de muncă, costurile încetează. În cazuri ideale, societatea poate câștiga persoane cu experiență și bine pregătite.

Pentru a măsura capitalul uman, în practica internațională sunt disponibile doar indici și metode indirecte. Unii dintre posibili indici sunt următorii: analiza sumei cheltuite pe cercetare și dezvoltare, schimbări în numărul departamentului tehnic, numărul cercetătorilor, numărul patenturilor.

Potrivit unei alte cercetări, capitalul uman este influențat de următorii factori:

- structura populației;
- calificarea;
- condiția și structura pieței muncii;
- angajările.

Chiar dacă investiția în capitalul uman este fără îndoială caracterizată și de factorii menționați mai sus, în studiul de față încercăm să ne concentrăm pe factorii care apar pe parcursul training-ului. Dr. Habil Gyula Lakatos a realizat o adâncă și amănunțită cercetare despre acest subiect. Ca urmare a acestui studiu, poate fi analizat cu ușurință capitalul ascuns în puterea omului din județul Békés. Conform acestuia, educația unui individ implică următoarele costuri:

**Tabel 5: Costurile educației și training-ului unei persoane
(bazate pe prețurile din 2001)**

Persoane cu mai puțin de 8 clase primare	5.846.000.-
Persoane cu 8 clase primare	6.272.000.-
Persoane cu o educație vocațională	9.126.000.-
Persoane cu o educație gimnazială	10.400.000.-
Persoane cu diplomă	16.335.000.-

Sumele de mai sus includ:

- cheltuielile cu familia: cheltuielile perioadei când copilul merge la creșă și grădiniță, cărțile școlare, manualele, ajutoarele educaționale, programele școlare, asistența medicală, igiena, îmbrăcămintea, mâncarea, gospodăria, transportul, cheltuielile de transfer etc.

- cheltuielile guvernamentale: amortizarea echipamentului și a clădirilor folosite de-a lungul educației, venit care a fost pierdut în timpul educației (aceasta apare la nivel macroeconomic ca o pierdere în PIB).

Aceste sume nu acoperă în totalitate toate cheltuielile legate de educația unui individ, din grafic reieșind cele mai importante cheltuieli. Astfel, se poate vedea cu ușurință câți bani au fost cheltuiți pentru educație în județul Békés de către guvern și de către populație. În anul 2001, au fost mai mult de 3 miliarde forinți, iar în 2005 în jur de 3,64 miliarde forinți. În județul Fejér, suma de bani cheltuită pentru întreaga populație este de aproape 3,5 miliarde forinți în 2001, în timp ce în 2005 este de aproximativ 4,1 miliarde.

Tabel 6. Costurile totale de perfecționare ale întregii populații în județele Békés și Fejér

Instituție de învățământ absolvită	Costuri cu educația la o mie de persoane		Cheltuieli (mil. Ft)	
	Békés	Fejér	Békés	Fejér
Sub 8 clase primare	86,3	79,5	504.509,8	464.757,0
8 clase primare	105,2	114,8	659.814,4	720.025,6
Educație vocațională	84,5	90,8	771.147,0	828.640,8
Educație gimnazială	66,4	78,0	690.560,0	811.200,0
Diplomă	28,4	40,8	464.482,0	666.468,0
Total:	370,8	403,9	3.090.513,2	3.491.091,4

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

Întreaga populație din județul Fejér este cu 8,9 % mai mare decât populația din județul Békés. În ciuda acestui lucru, în județul Békés, numărul de persoane cu o educație primară de doar 8 clase este cu aproape 7.000 mai mare decât cel din județul Fejér. Numărul persoanelor cu educație primară de 8 clase și educație vocațională nu este proporțional cu diferența de populație. Cea mai mare diferență poate fi întâlnită între persoane ce au școală secundară și calificare cu studii superioare. În județul Fejér procentul persoanelor care au o diplomă este cu 43% mai mare decât în județul Békés.

În ciuda faptului că populația din județul Fejér este cu 8,9% mai mare decât în județul Békés, sumele cheltuite pentru training sunt cu 13% în județul Békés. Aceasta arată că nivelul calificărilor în județul Fejér este cu mult mai mare decât în județul Békés. După cum poate fi văzut, sumele se referă la întreaga populație. Chiar și așa, avem date semnificative dacă le comparăm cu datele angajaților.

Tabel 7: Costurile de perfecționare în județele Békés și Fejér (2001)

Instituție de învățământ absolvită	Cheltuieli cu educație la o mie de persoane		Cheltuieli (mii Ft)		
	Békés	Fejér		Békés	Fejér
Sub 8 clase primare	0,853	1,563	5.846	4.986,6	9.137,3
8 clase primare	25,809	42,520	6.272	161.874,0	266.685,4
Educație vocațională	42,190	54,937	9.126	385.025,9	501.355,1
Educație gimnazială	38,826	50,848	10.400	403.790,4	528.819,2
Diplomă	17,473	25,565	16.335	285.421,5	417.604,3
Total:	135,153	175,433	-	1.241.098,4	1.723.601,3

Prelucrări proprii în baza datelor extrase din KSH

Din punct de vedere al angajărilor, diferențele sunt foarte mari. Ocupația este cu 20% mai mare în județul Fejér iar cheltuielile cu training-ul sunt, de asemenea, cu 40% mai mari în acest județ. Aceste date sunt foarte semnificative și cu siguranță ne pun pe gânduri, chiar dacă populația acestui județ este cu 8,9% mai mare decât în celălalt județ.

Din păcate, numărul persoanelor inactice a crescut mai mult în această regiune decât la nivel național. În anul 2001, acest număr a ajuns să depășească 250.000 persoane. Dacă înmulțim acest număr cu costul training-ului (8.335.718 forinți pentru fiecare), va rezulta că „valoarea” persoanelor inactive din județul Békés este peste 2,1 miliarde forinți. Dacă se consideră costul training-ului pentru cele 19.509 persoane ca își căutau un loc de muncă în octombrie, 2006, acest număr ajunge să depășească 250 de mii de forinți.

Chiar dacă populația inactivă prezentată mai sus nu apare formal printre membrii activi ai producției, nu putem încă să considerăm aceste persoane ca membrii inactivi ai societății.

În primul rând și mai presus de toate, este folositor să ne uităm în spatele datelor statistice. Terenurile agricole din Ungaria au fost privatizate când cooperativele agricole au încetat să mai funcționeze.

Totuși, un număr mare de terenuri sunt deținute de persoane care nu și-au deschis firme private. De obicei, acești locuitori își câștigă existența arendându-și terenurile, însă activitățile lor nu se regăsesc în statisticile oficiale. O persoană nu trebuie să dețină prea mult teren pentru a asigura propriei familii cele necesare traiului, precum fructe și legume. Un teren cultivat intensiv (roșii, ardei verde, castraveți, pepeni verzi în Marea Câmpie, iar pe dealuri, struguri) poate asigura existența chiar și pe o zonă relativ mică. În zonele rurale (se pot menționa câteva regiuni și așezări din Marea Câmpie) un număr mare de familii desfășoară pe timpul verii muncă sezonieră, în mod ilegal. În acest mod pot economisi niște bani, iar pe perioada iernii, trăiesc din asta, la care se adaugă și beneficiile asistenței sociale. În următoarea primăvară, se apucă din nou de munca agricolă sezonieră.

În comerț, conform unor estimări foarte atente, 20 de procente din venit este realizat în economia neagră sau gri. Alte estimări mai realiste sugerează faptul că acest număr este în prezent de la 30 la 40 de procente. Asta înseamnă că acest număr de persoane lucrează totalmente ilegal. Câțiva dintre ei poate n-au lucrat niciodată legal, și n-au fost niciodată actualmente înregistrați la centrele de muncă. În acest sens, se pot da multe alte asemenea exemple.

De obicei aceste activități trebuie penalizate de către autorități. În același timp, ele creează o coerență în societate și „umplu golurile” dintre paragrafele legii. Educația și training-ul sunt o parte a acestor meserii tot atât de mult ca și ocupația legală. Din punctul meu de vedere, ar fi o mare greșeală să se afirme că doar training-ul muncitorilor legali este acceptabil. Este imposibil să fie restrânși toți membrii economiei în această categorie.

În esență, schimbările demografice sunt strâns legate de posibilitățile persoanelor, care tind să se miște în direcția unei ocupări mai mari, și în special în cazul celor tineri. În aceste zone, pot fi cheltuite sume mai mari pentru educație și training. Într-o regiune cu performanțe economice mari, dorința de a înființa o firmă este mai mare. Numărul persoanelor inactive este mai mic în această regiune și puține persoane încearcă și găsesc o cale să devină inactivi într-o formă sau alta. În regiunile mai puțin dezvoltate, există importante rezerve de capital uman, pe viitor fiind o sarcină a specialiștilor să folosească și să exploateze aceste rezerve. Prin metode adecvate, prin înțelegerea dinamicii societății locale, cât și prin integrarea factorilor de decizie, acest lucru poate fi dus la capăt.

Instrucțiuni ale acestui studiu

Studiul a analizat cele două județe ca zone omogene. Ca o continuare a acestuia, pare destul de folositor și necesar să se analizeze cele mai subtile conexiuni și relații dintr-o regiune. Este necesar să se facă o diferență între zonele mici cât și între orașe și sate.

Este recomandat să se extindă această cercetare la nivel național și în paralel cu aceasta, să se analizeze modul prin care sferele de cunoaștere afectează capitalul uman și ocuparea.

De asemenea, s-ar putea desprinde rezultate interesante dacă s-ar aprofunda analiza asupra legăturii între zonele cu costuri ridicate de training și frecvența persoanelor cu calificări cu studii superioare.

BIBLIOGRAFIE

1. Tibor László 1997: Felsőoktatás, gazdaság, kutatás, Akadémiai Kiadó, Budapest.
2. Adam Smith 1876: An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations, Adam Smith Institut, Edingburgh.
3. Gyula Lakatos 2005: Az emberi tőke – Az önismeret gazdaságtana, Balassi Kiadó, Budapest.
4. Gyula Lakatos 2001: A humán tőkebefektetések költségei és a tudásalapú gazdaság komparatív előnyeinek ára, Humánpolitikai Szemle, No. vol 1.
5. János Rechnitzer – Melinda Smahó 2005: A humán erőforrások regionális sajátosságai átmenetben, MTA-KTI, Budapest.